

Sommarutställning på Järnsta

Järnsta Café, Vännersta Nordingrå, till 9 aug.

Förra året satsade Järnsta Kulturförening stort med "Forest art", installationer i landskapet mellan Mälardalen och Järnsta. I sommar begränsar man sig till en mindre utställning i caféhuset. Nic Langendoen visar emaljmalningar och Mika Gardelin foto av barn, båda i entréplanet. I galleriet en trappa upp presenteras en för mig obekant målare från Nordingrå, Tore Gärdhagen.

Emaljens saklighet

Nic Langendoen känner de flesta till, målare och grafiker från Umeå som även deltog i Forest art. Han har på senare tid provat på emaljtekniken vid kollektivverkstaden i Örnsköldsvik, av vilka en handfull visas på caféet. Man känner igen hans abstrakta organiska måleri, och det som den hårda blanka emaljen tillför är en ny yta som gör att bilderna blir mer sakliga eller definitiva. Målningarna skapar känslan av objekt, likt fossila berättelser upphittade på någon avlägsen strand.

Ett nytt friläge i konsten

Men man blir naturligtvis mest nyfiken på vad som presenteras en trappa upp. Väl däruppe inställer sig frågorna. Finns det längre någon originalitet i konsten? Frågan kan förefalla underlig då just konsten, i varje fall i traditionell modernism, varit en hemort bland annat för det udda, egensinniga, märkvärdiga. Men med postmodernismen försvann det originella som attribut, inget kan sägas vara nytt eller särpräglad då allt redan gjorts eller bara är upprepningar av tidigare erövringar. Efter postmodernismen, där vi nu befinner oss (om vi håller oss till en etablerad linjär kontext), har det uppstått ett märkligt friläge där allt verkar få en ny chans. Men om det är en ny ruta ett är den inte som den gamla, nytt material och nya skikt har lagts på de tidigare, och det är inte säkert det går att hoppa sex steg i första kastet, om det alls går att hoppa. Om det nu med konsten som redskap blickas mot det utomestetiska, mot undersökningar av yttre sociala strukturer och mönster, pågår samtidigt en slags rekonstruerande underström mot konstens inre egenart. När kontexten sväller blir roten plötsligt intressant. Varför och hur uppstår konst?

Tore Gärdhagens rum

Utställningen med Tore Gärdhagens målningar är mera en installation av en fråga än en vanlig konstvisning. Rummet är ordningsställt som ett litet enkelt vardagsrum från kanske sjuttitalet. En golvlampa, en fåtölj, en matta, ett litet avläggningsbord. Det ligger ett utställningsblad framme på bordet, men endast med siffrorna 1 – 17 vilket motsvarar antalet på väggarna utspridda målningar i olika storlekar. Det man först tänker på är expressionistisk naturlyrik. Det man slås av är den påtagliga inramningen med tjocka svartlackerade träramar, ibland är målningarna direkt monterade på svarta pannåer. Man får känslan av att beträda ett privat rum, en konstnärens eget hemliga museum, och det förstärks av olika anteckningar och dokument som nålats upp bland bilderna.

I ena hörnet av ett sirligt inramat porträttfoto av konstnären på besök i USA på 70-talet är en lapp instucken med citatet: "Det finns två sätt att bli rik – det ena är att ha överflöd på ägodelar, det andra är att ha ett minimum av önskemål." Intill bilden hänger ett gammalt kravbrev på en oansenlig summa från en inkassobyrå. Kanske ger dessa fragment en aning av de villkor som ett konstnärsliv kan innebära. Målningarna i utställningen är inte daterade och saknar titlar. Att merparten förmodligen ändå är från senare tid framgår av en uppsatt papperslapp med två små skissartade målningar och en text som berättar att konstnären förr gjorde sådana bilder, en del i storleken 2 x 3 m. Noten blir ett konceptuellt verk i sig i rummet, som att det räcker att visa tanken eller idén. De stora formaten får man sålunda föreställa sig, på samma sätt som i de små tungt inramade miniatyrbilderna där man som genom nyckelhål får skymten av drömska, apokalyptiska naturscenerier någonstans i fjärran.

I den största målningen (nr 4), som är central i rummet, står en figur och värmer sig vid en eld i närheten av en näckrosdamm. Ur dammen stiger ljus ånga mot en mörk skog i bakgrunden. Spelet mellan ljus och mörker, den röda elden och den ultramarinblåa dammen, den grovt antydda landskapsfonden, allt ger känslan av den klassiskt romantiska visionen om naturens mystik eller extas. Ett par andra men medelstora målningar handlar också om visionära landskap där ljuset bryter in och sätter saker i rörelse, om det nu är i en grönskimrande grotta (nr 6) eller i en blåskuggad strandutsikt (nr 8). Det ibland brutala, råa sättet att bygga upp målningen förstärker i sin tur det diffusa ljusets avgörande betydelse i bilden, dess poetiska eller mytiska företrädare.

Den genomgående aparta karaktären i Tore Gärdhagens utställning, med de överbelastade inramningarna, de instuckna lapparna och de mystiska anteckningarna, skapar också en utvidgad berättelse och lek med konstens och vardagens realiteter. Det hela blir till slut en slags säregen metakonstnärlig installation med lika mycket privata som allmänmänniskliga undertoner. Vill man se den kanske mest anakronistiska och originella utställningen i sommar i länet så ska man bege sig till Järnsta café.

Text och foto: Jan K Persson
090703